

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö: Oikeuslaitostyöryhmän projektiryhmän Siviiliprosessin sujuvoittaminen muistio -lentoviivästysasioiden käsittelyä koskevat ehdotukset

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäviraston lausunto

Liikenne- ja viestintävirasto (jäljempänä Traficom) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa: Oikeuslaitostyöryhmän projektiryhmän Siviiliprosessin sujuvoittaminen muistio - lentoviivästysasioiden käsittelyä koskevat ehdotukset.

Muistiossa kuvataan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 261/2004 (jäljempänä asetus (EY) N:o 261/2004) perustuvien hyvitysvaatimusten ongelmia, jotka keskeisesti liittyvät näiden asioiden käsittelemiseen niiden laatuun ja intressiin nähden huomattavan raskaina, laajoina riita-asioina tuomioistuimissa. Muistiossa on todettu, että asiat kuormittavat etenkin Itä-Uudenmaan käräjäoikeutta ja laajamittaisesti estävät tai ainakin merkittävästi hidastavat lentomatkustajien pääsyä oikeuksiinsa. Muistion mukaan Suomessakin tavoitteena tulisi olla se, että lainsäädäntö mahdollistaisi po. asioiden käsittelyn niiden ominaispiirteiden kannalta tarkoituksenmukaisella ja asiakaslähtöisellä sekä kielellisiä oikeuksia ja digitalisaation mahdollisuuksia mahdollisimman laajasti hyödyntävällä tavalla.

Projektiryhmä ehdottaa, että Suomessa lentoviivästysshyvytysasioissa selvitetäisiin mahdollisuutta ottaa käyttöön nopealla aikataululla Tanskan tavoin vakimuotoisia sähköisiä lomakkeita ja erityinen sähköinen asiointipalvelu; että menettelysäännöksiä kevennettäisiin etenkin laajentamalla mahdollisuuksia ratkaista riitainen asia valmistelussa kirjallisesti ja laajentamalla mahdollisuutta hyödyntää todisteena yksityisluonteisia kirjallisia kertomuksia; että oikeudenkäyntikulujen määristä näissä asioissa säädettäisiin kiinteillä taksoilla; ja että tuomioistuinten taakanjaon tasaamiseksi selvitetäisiin mahdollisuuksia siirtää lentoviivästysasioita toiseen tuomioistuimeen kuin siihen, jossa ne on pantu vireille.

Traficom on yksi asetuksen (EY) N:o 261/2004 täytäntöönpanosta vastaavista elimistä Suomessa siten kuin asiasta liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 186 §:n 2 momentin 2 kohdassa ja 4 momentissa säädetään.

Muistiossa on todettu, että Kilpailu- ja kuluttajavirastoon (KKV) on tullut n. 1200 yhteydenottoa Finnair Oyj:stä ja kuluttajariitalautakunnassa (KRIL) on vireillä 642 valitusta (10/2025). Muistion mukaan lentoviivästysasiat ovat vuonna 2024 olleet KRIL:n kolmanneksi suurin asiaryhmä, ja määrä jatkaa nousuaan. Muistiossa todetun mukaan lentoviivästysasiat kuormittavat KRIL:aa eivätkä lentoyhtiöt välttämättä noudata sen ratkaisuja ja KKV:llä ei ole resursseja viedä asioita laajamittaisesti oikeuteen kuluttajien avustamisen tai ryhmäkanteen muodossa. Lentoviivästysasiat ovat kasuistisia, ja lentoyhtiöt voivat väittää, että tosiseikastoltaan samanlainen tapaus muutoin poikkeaa aikaisemmasta tapauksesta.

Muistiossa ei varsinaisesti tarkemmin määritellä käsitteitä "lentoviivästysasia" tai "hyvitys" asetuksen (EY) N:o 261/2004 säännösten perusteella.

Vaikka asetukseen (EY) N:o 261/2004 liittyy useitakin tulkinnanvaraisia säännöksiä, lienee selvää, että tulkintaongelmia eri viranomaisissa on aiheuttanut nk. poikkeuksellisten olosuhteiden tulkinnanvaraisuus liittyen asetuksen (EY) N:o 261/2004 7 artiklan vakiokorvausvaatimukseen. Poikkeukselliset olosuhteet voivat tapauskohtaisesti vapauttaa lentoyhtiön velvollisuudesta maksaa nk. vakiokorvaus. Traficomien lausunnon näkökulmassa taustalla korostuu vakiokorvausvaatimukseen liittyvät ongelmat ja viraston kokemus niissä asioissa. Traficom huomioi kuitenkin, että riitoja voi luonnollisesti aiheutua myös esimerkiksi lentolipun hinnan palautuksesta tai huolenpidon puutteista aiheutuneista kuluista.

Traficomilla on ollut osin samanlaisia ongelmia kuin KKV:llä ja kuluttajariitalautakunnalla. Traficom antoi aiemmin suosituksia nk. liikematkustajille. Usein yksittäisissä asioissa korostui asetuksen (EY) N:o 261/2004 tulkintaepäselvyydet ja yksittäisten asioiden käsittely vei usein suhteettoman paljon aikaa Traficomissa.

Traficom tuo esille, että vuonna 2025 Traficom vastaanotti yhteensä noin 475 asetukseen (EY) N:o 261/2004 liittyvää yhteydenottoa. Näistä yhteydenotoista vain hyvin pieni osuus on koskenut nk. liikematkustajien yhteydenottoja, joiden osalta on katsottu juuri Traficomien olevan toimivaltainen viranomainen.

Vaikka EU-tuomioistuin on antanut paljon ennakkoratkaisuja lentoviivästysasioissa, vaikuttaa Traficomien arvion mukaan siltä, että lentoviivästysasioiden epäselvyydet eivät kaikilta osin ole edelleenkaan ratkaistuja. Mikäli matkustaminen Suomeen, Suomesta ja Suomen kautta pysyy

ennallaan tai jopa kasvaa, on varauduttava siihen, että myöskään viranomaisten (ml. tuomioistuinten) työmäärä ei tule vähenemään.

Myös Traficom on pyrkinyt oikeusministeriön kautta vaikuttamaan lentoviivästysshyvityksen määräytymisperusteita koskevaan EU-lainsäädäntöön. Lisäksi Traficom on myös esittänyt, että Suomessa viranomaisten tehtäviä tulisi arvioida asetuksen (EY) N:o 261/2004 täytäntöönpanossa kokonaisuutena jokaisen viranomaisen ydintehtävien sekä resurssien tehokkaan käytön näkökulmasta.

Muistiossa on esitetty erilaisia vaihtoehtoisia ratkaisuvaihtoehtoja lentoviivästysasioiden käsittelyn helpottamiseksi tuomioistuimissa. Alla on nostettu esille huomioita joistakin esitetyistä ratkaisuvaihtoehdoista.

Muistiossa on mm. todettu, että tulisi selvittää menettelysäännösten keventämistä ja nostettu esille, että mahdollisuutta ratkaista asiat aikaisempaa laajemmassa määrin kirjallisesti tulee selvittää. Tällaisia riitaisia asioita voisivat muistion mukaan olla asiat, jotka koskevat laajuudeltaan rajattuja oikeuskysymyksiä tai sellaisia oikeuskysymyksiä, jotka eivät laadultaan ole erityisen vaikeita; tai joissa asia koskee laadultaan pääsääntöisesti teknisiä kysymyksiä. Traficom pitää em. tavoitetta hyvänä mutta Traficom korostaa, että teknisiin vikoihin liittyvät asiat ovat usein monisyisiä ja vaikeasti tulkittavia. Yleensä näissä tapauksissa kyse ei ole vain teknisen vian kuvauksesta vaan teknisen vian merkityksestä lainsäädännön ja oikeuskäytännön näkökulmasta. Joka tapauksessa, vaikka mm. poikkeuksellisiin olosuhteisiin liittyy edelleen osittain tulkinnanvaraisia ja vaikeita kysymyksiä, on oletettavasti myös tapaustyyppisiä, jotka voitaisiin ratkaista aiempaa nopeammin tuomioistuimissa, mikäli lainsäädäntöä muutettaisiin.

Muistiossa on myös esitetty, että Suomessa tulisi selvittää mahdollisuutta säätää lentoviivästysasioiden oikeudenkäyntikuluista lähtökohtaisesti kiinteillä, esimerkiksi asetustasoisesti määriteltävillä taksoilla. Myös tätä vaihtoehtoa Traficom pitää tärkeänä selvittää, koska lentoviivästysasioissa juuri matkustajan kuluriski on mahdollisesti voinut olla esteenä asian viemiseksi tuomioistuimeen. Vaikka vaihtoehto kiinteästä taksasta vaikuttaa järkevältä, tulee kuitenkin pyrkiä ehkäisemään mahdollisessa uudessa sääntelyssä se muistiossa esille nostettu riski, että kulusääntely muodostaisi lentoyhtiöille kannustimen vaatimusten laajamittaiseen riitauttamiseen kuluriskin vähäisyyden vuoksi.

Traficom pitää myös tärkeänä, että kaikilla matkustajilla on mahdollisimman tehokas mahdollisuus saada nk. lentohyvityksiansa tuomioistuimen ratkaistavaksi joissain tapauksissa aiempaa nopeammalla ja kevyemmällä menettelyllä. Ensinnäkin, vaikka Suomessa on hyvin asiaan perehtynyt vaihtoehtoinen riidanratkaisuelin, lentoyhtiö voi jättää ratkaisusuosituksen noudattamatta. Toiseksi, vaikka kuluttajariitalautakunta tarjoaa edullisen tavan saada asiantuntevalta taholta ratkaisusuositus, on kuluttajariitalautakunnan tehtävänä antaa ratkaisusuosituksia yksittäisiin erimielisyyksiin asetuksen (EY) N:o 261/2004 asioissa vain silloin, kun ratkaisupyynnön tekee

kuluttaja. Näin ollen sellaisen matkustajan asiassa, jossa lentolipun on maksanut esimerkiksi yritys (kuten matkustajan työnantaja) tai muu vastaava kolmas taho, ei kuluttajariitalautakunta ole toimivaltainen. Traficom nostaa esille, että vaikka lentolipun maksaja olisi yritys tai muu vastaava kolmas taho, matkustaja saattaa joissain tapauksissa olla lähes verrannollinen kuluttajan asemassa matkustaneeseen henkilöön tai muuten syystä tai toisesta matkustaja on voinut olla haavoittuvassa asemassa. Nk. vakiokorvausasian käsitteleminen

kuluttajariitalautakunnassa estyy kuitenkin edellä kuvatuissa tilanteissa siksi, että henkilö ei ole matkustanut kuluttajana.

Lentoyhtiöiden kulujen osalta Traficom tuo esille, että lennon peruuttamisen tai pitkäaikaisen viivästymisen vaikutukset maksettavien hyvitysten (tässä tarkoitetaan asetuksen (EY) N:o 261/2004 7 artiklan nk. vakiokorvausta) osalta voivat muodostaa merkittävän kuluosan lentoyhtiöille. Tapauskohtaisesti lennon peruuttaminen tai pitkäaikainen viivästymisen voi vaikuttaa suureen määrään matkustajia. Jos enemmistö lentomatkustajista kyseisen lennon peruuttamisen tai viivästymisen tapauksessa olisi oikeutettu hyvitykseen, voivat taloudelliset vaikutukset lentoyhtiölle olla tuollaisessa tapauksessa merkittäviä. Traficom katsoo, että kun tavoitellaan joustavaa ja kustannustehokasta kevennettyä riita-asioiden menettelyä, tulee mahdollisiin lainsäädäntötoimiin ryhdyttäessä huomioida myös lentoyhtiöiden perustellut intressit lentomatkustajien oikeuksien turvaamisen ohella.

Päivi Metsävainio

Osastopäällikkö

Anu Santaharju

Erityisasiantuntija

Santaharju Anu
Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom)